

Prawo do odmowy wykonania zabiegu lub czynności diagnostyki laboratoryjnej

Anna Słowińska*

Wszelkie czynności i zabiegi diagnostyki laboratoryjnej nie mogą być bez wyraźnej zgody pacjenta na ich przeprowadzenie czy to w formie ustnej czy dorozumianej. Dlatego niezbędna jest znajomość i propagowanie podstawowych praw pacjenta wśród personelu laboratorium przez jego kierownictwo. W trakcie wykonywanych zabiegów konieczne jest ponadto realizowanie takich praw pacjenta jak prawa do informacji, domagania się poszanowania intymności i godności osobistej. Realizacji praw w przypadku ich naruszenia służą pacjentom instrumenty zawarte w przepisach rangi ustawowej. Podstawowe prawo do ochrony zdrowia zostało zagwarantowane konstytucyjnie.

Zgodnie z art. 68 ust.1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej każdy ma prawo do ochrony zdrowia. Prawo to mają również zagwarantowane pacjenci laboratoriów. Wśród najważniejszych praw jakie przysługują pacjentom laboratoriów można wymienić: prawo do wyrażenia zgody na świadczenie zdrowotne, prawo do informacji, prawo do domagania się poufności czy prawo do poszanowania intymności i godności osobistej. Pacjenci laboratoriów oczekują przede wszystkim bezpieczeństwa, poszanowania i realizacji swoich praw a ponadto właściwej organizacji opieki nad nimi ze strony personelu. Znajdując się w laboratorium pacjent ma prawo przede wszystkim do skorzystania z praw przyznanych mu przez ustawę z dnia 27 lipca 2001 r. o diagnostyce laboratoryjnej z dnia (tekst jedn. z 2004 r. Dz.U. nr 144, poz. 1529 z późn. zm.;

dalej w skrócie udl.) tj. do: pobierania materiału biologicznego przez uprawniony personel medyczny zgodnie z aktualną wiedzą, wyrażania zgody na zabiegi i czynności diagnostyki laboratoryjnej czy nie wyrażania takiej zgody oraz przestrzegania tajemnicy zawodowej.

Prawo do wyrażenia zgody na świadczenie zdrowotne

Prawo do wyrażenia zgody na świadczenie zdrowotne jest jednym z najważniejszych praw pacjenta laboratorium. W przypadku pacjenta laboratorium będzie się ono wiązało z wyrażeniem zgody na zabiegi i czynności diagnostyki laboratoryjnej np. pobranie krwi. Zgodnie z art. 22 udl. diagnosta laboratoryjny może przeprowadzić zabiegi i czynności diagnostyki laboratoryjnej po wyrażeniu zgody przez pacjenta. Konieczność uzyskania zgody wynika z konsty-

tucyjnego prawa jednostki do samostanowienia oraz ochrony jej integralności.

Prawo do odmowy na piśmie

Czynności diagnostyki laboratoryjnej wymagają przed ich wykonaniem uzyskania od pacjenta zgody na ich wykonanie. W przypadku odmowy pacjenta ww. czynności nie mogą zostać wykonane. Jeśli chodzi o formę wyrażenia zgody, to ustawa o diagnostyce laboratoryjnej nie wskazuje

formy szczególnej na wyrażenie zgody przez pacjenta. Może ona zostać wyrażona ustnie bądź w sposób dorozumiany i wskazuje jednoznacznie na wolę poddania się zabiegom i czynnościom diagnostyki laboratoryjnej. Ponadto diagnoście laboratoryjnemu przysługuje prawo do odmowy wykonania zabiegu lub czynności diagnostyki laboratoryjnej z uwagi na dobro pacjenta. Może się tak stać w sytuacji, gdy wykonanie zabiegu lub czynności może

Podczas udzielania świadczeń z zakresu diagnostyki laboratoryjnej diagnosta laboratoryjny ma obowiązek poszanowania intymności i godności osobistej pacjenta

zagrozić życiu lub zdrowiu pacjenta. W takim przypadku odmowę wykonania ww. zabiegu lub czynności diagnosta powinien uzasadnić na piśmie i przekazać kierownikowi laboratorium.

Prawo do poszanowania intymności pacjenta

Prawo do poszanowania intymności i godności należy do sfery życia prywatnego pacjenta i stanowi przedmiot ochrony w art. 23 kodeksu cywilnego. To prawo człowieka/pacjenta jest zagwarantowane w rozdziale 6 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz.U. z 2009 r., nr 52 poz. 417 z późn. zm.; dalej w skrócie u.p.p.i.r.p.p.). Intymność odnosi się zarówno do

samej osoby pacjenta jak i do charakteru relacji z innymi osobami. Naruszenie intymności pozostaje w związku z poczuciem wstydu. Podczas udzielania świadczeń z zakresu diagnostyki laboratoryjnej diagnosta laboratoryjny ma obowiązek poszanowania intymności pacjenta. Zasadniczym warunkiem poszanowania tej intymności jest obecność podczas udzielania świadczeń zdrowotnych personelu medycznego jedynie niezbędnego do przeprowadzenia interwencji medycznej. Prawem pacjenta jest także to, że może on sobie nie życzyć aby w ramach niezbędnego personelu była wskazana konkretnie osoba np. pobierająca materiał do badań od pacjenta. Wówczas

może on zwrócić się z prośbą przedstawiając swoje powody czy obawy aby kto inny brał udział w interwencji medycznej. Prośba ta ze względu na poszanowanie godności osobistej pacjenta powinna zostać uszanowana. W przypadku pomieszczeń służących do obsługi pacjentów obowiązkowo powinny one mieć wydzielony pokój pobrań oddzielony od pomieszczeń laboratoryjnych. Zgodnie z wymogami rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 3 listopada 2004 r. w sprawie wykazu zabiegów i czynności polegających na pobraniu od pacjenta materiału do badań (Dz.U. nr 247, poz. 2481) w pokoju pobrań można dokonać zabiegów i czynności wymienione w tabeli 1.

Pobrania materiału mogą wykonać tylko osoby uprawnione wymienione w tabeli. Ponadto z pomieszczeń przeznaczonych do obsługi pacjentów należy wydzielić poczekalnię i urządzenia sanitarnohigieniczne, z których będą korzystali pacjenci. Wszystkie pomieszczenia w laboratorium powinny być oznakowane w sposób umożliwiający ich identyfikację oraz zgodnie z wymogami dotyczącymi bezpieczeństwa.

Prawo do poszanowania godności osobistej pacjenta

Godność osobista stanowi subiektywne przekonanie jednostki o jej autentycznej wartości jako człowieka, bez względu na to czy jest on zdrowy czy chory.

PROLAB Biuro Naukowo Techniczne

Józef Izydorczyk

44-100 Gliwice, ul. Sowińskiego 5

Tel./faks: 32 238 03 31

biuro@prolabgliwice.com.pl

prolab@poczta.one.pl

Szkolenia:

- ISO/IEC 17025 - System zarządzania i kompetencje techniczne laboratoriów
- Spójność pomiarowa i wzorcowanie wyposażenia
- Sterowanie jakością i materiały odniesienia
- Walidacja metod badań i wzorcowań
- Wyznaczanie niepewności pomiarów
- Warsztaty - walidacja i niepewność pomiarów
- Pobieranie próbek. Walidacja, niepewność i sterowanie jakością
- Nadzorowanie wyposażenia pomiarowego
- ISO/IEC 17025 - Warsztaty dla auditorów wewnętrznych
- Badania biegłości i porównania międzylaboratoryjne

www.prolabgliwice.com.pl

Tabela 1. Wykaz zabiegów i czynności polegających na pobraniu materiału do badań w pokoju pobrań

Rodzaj zabiegu	Osoby uprawnione do wykonania zabiegu
1	2
Pobieranie każdego rodzaju materiału niezbędnego do wykonania badania laboratoryjnego zgodnie z aktualnym stanem wiedzy medycznej	Osoba posiadająca prawo wykonywania zawodu lekarza i specjalizację w dziedzinie przydatnej do wykonywania czynności diagnostyki laboratoryjnej
Pobieranie krwi żyłnej z żył obwodowych kończyn zgodnie z aktualnym stanem wiedzy medycznej	Diagnosta laboratoryjny; Licencjat na kierunku analityka medyczna; Technik analityki medycznej
Pobieranie krwi włosiczkowej z opuszki palca i palucha, z piętki i płatka ucha zgodnie z aktualnym stanem wiedzy medycznej	
Pobieranie wymazów z powłok skórnych, gardła, przewodu słuchowego zewnętrznego, przedsionka nosa, worka spojówkowego i odbytu zgodnie z aktualnym stanem wiedzy medycznej	
Zeskrobiny z paznokci i skóry, pobieranie włosów	

W związku z tym pacjent ma prawo oczekiwać od personelu medycznego wyrazów szacunku dla jego godności osobistej poprzez „widzenie” w jego osobie równoprawnego uczestnika stosunków międzyludzkich. Ważnym aspektem właściwego traktowania pacjenta przez personel medyczny jest stworzenie właściwej atmosfery, która decyduje o tym czy chory jest traktowany jak równoprawny uczestnik kontaktów pacjent-personel medyczny czy też jest „kimś poniżej”.

Prawo domagania się zachowania poufności

Zgodnie z ustawą u.p.p.i.r.p.p. osoby zatrudnione w laboratorium zobowiązane są do

zapewnienia ochrony i poufności informacji dokumentacji medycznej. Obowiązek dyskrekcji dotyczy wszelkich faktów i informacji mających związek z udzielaniem świadczeń zdrowotnych, jak i informacji takiego związku nie mających. Obowiązek taki jest nieograniczony w czasie tzn. że

Diagnoście laboratoryjnemu przysługuje prawo do odmowy wykonania zabiegu lub czynności diagnostyki laboratoryjnej z uwagi na dobro pacjenta

dotyczy też byłych pacjentów, a nawet trwa po śmierci pacjenta.

Podstawa prawna

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. nr 78, poz. 483).
2. Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o diagnostyce labora-

toryjnej (tekst jedn. z 2004 r. Dz.U. nr 144, poz. 1529 z późn. zm.).

3. Ustawa z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz.U. z 2009 r, nr 52 poz. 417 z późn. zm.).

4. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 3 listopada 2004 r. w sprawie wykazu zabiegów i czynności polegających na pobraniu od pacjenta materiału do badań (Dz.U. nr 247, poz. 2481).

Literatura

[1] Karkowska D. „Prawa pacjenta” Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 2004

* Anna Słowińska, „Vox iuris” Doradztwo Prawne, Szczecin

